

ORTODOXT KYRKOLIV

Utgiven med välsignelse från H.E. Metropolitén Kyprianos av Oropos och Fili
Årgång 11 1999 Nr 4

*Platsen där Gud föddes av en jungfru,
Kristi födelses basilika Betlehem*

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΕΘΑ ΚΑΛΑ
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

LEDARE

Som redaktör får man ofta erfara att det inte alltid blir som man tänkt sig. Vi utlovade i första numret för i år dels en liten festskrift med anledning av två firningsämnen inom vår synod i Sverige och dels en större liturgisk översättning. Tyvärr har inget av de tänkta arbetena blivit verklighet. De har dock påbörjats och vi hoppas att fullborda dem under år 2000. Parallellt med detta har även en diskussion initierats att förändra utgivningen av Ortodoxt kyrkoliv till att bli mer av ett församlingsblad till våra registerförda församlingsmedlemmar och istället återuppliva vår skriftserie. Då dessa diskussioner ännu inte är slutförda vid denna tidnings pressläggning går vi därför inte ut med information om hur prenumeration för år 2000 kan förnyas. Vid sidan om detta kan vi konstatera att vår satsning på internet varit mycket framgångsrik. Vi har med vår sajt nått sju gånger fler läsare än med vår tidning och fått kontinuerlig respons. Vi kommer därför att fortsätta att bygga ut vår sajt och uppdatera den. Hur det nu än kommer att bli med utgivningen av Ortodoxt kyrkoliv behöver läsarna inte miss-trösta, vår produktion av ortodoxt material kommer att fortsätta om än kanske i andra former.

DETTA NUMMER INNEHÅLLER

Jultext	3
Homilia till vår Herres Jesu Kristi födelse	4
Ny datering av evangeliernas tillkomst	7
Frågor och svar	10
Kyrkonyheter	24

Ortodoxt kyrkoliv utgives av det svenska exarkatet av den Sanna (gammalkalendariska) Grekisk-ortodoxa kyrkan. Vår kyrka har full kommunion med den Ryska Utlandskyrkan under Metropolit Vitaly, den Sanna Rumänsk-ortodoxa kyrkan under Metropolit Vlasie, och den Sanna Bulgarisk-ortodoxa kyrkan under Biskop Photii av Triaditza

Adress: Heliga Konstantin och Helena Ortodoxa församling, Vårberg, Fjärdholmsgränd 48, 127 44 Skärholmen. Tel: 08-978958

Lösnummerpris 35:-/ex.

Ansvarig utgivare: Arkimandrit Johannes Agiokyprianites

Redaktion: Fader Anders Åkerström

Hemsida: <http://hem2.passagen.se/ortodoxi>

Informationskanal för vår synod: <http://www.orthodoxinfo.com>

JULKONTAKION AV ROMANOS MELODES

En jungfru föder i denna dag
den Översinnlige.
Och jorden bjuder ett stall till behag
för den Oupphinnlige.
Änglar och herdar höja hans lov
med jubelljud.
Vismän med stjärnan bilda hans hov
i kungaskrud
Ty oss är givet i denna dag
ett nyfött barn, av evighet Gud.

Till Betlehem. Där öppnas oss ett Eden,
vars frukt skall läska oss på vandringsleden.
Förborgat i ett skjul är paradiset!
Där sprang en telning ur det torra riset
-där står idag Försoningen i blom.
Där är den brunn som aldrig rinner tom,
det vatten som kung David eftertrått.
Där stillar jungfrun som ett barn har fått
den törst som Adams släkte och David led.
O stall som skänkte oss jungfruns kved
ett nyfött barn, av evighet Gud.

HOMILIA¹ TILL VÅR HERRES JESU KRISTI FÖDELSE

av påven Helige Leo den store²

Vår Frälsare föddes denna dag, mina älskade. Låt oss vara glada. Sorg passar inte på Livets egen födelsedag, det som efter att ha uppslukat dödsfruktan inger oss glädje över den utlovade evigheten. Ingen är utestängd från att ta del i denna fröjd, eftersom alla har en gemensam anledning till glädje. När ingen fanns, som var

fri från skuld, kom vår Herre, syndens och dödens besegrare, för att ge befrielse åt alla. Den som är helgad får jubla, ty här nalkas segerpalmen. Syndaren får glädja sig, ty han är inbjuden till förlåtelse. Hedningarna får andas ut, ty de är kallade till liv. Ty Guds son har i tidens fullbordan tagit på sig vår mänskliga natur, såsom det gudomliga rådslutet i sitt utforskbara djup hade bestämt, för att dödens upphov, djävulen, skulle bli övervunnen just genom den natur som han besegrat.

Och i denna kamp som utfördes för oss, kämpades det i en stor och underbar jämlikhet. Ty den allsmäktige Herren gav sig i strid med sin bittraste fiende, inte i sitt majestäts makt utan i vår

¹ Predikan nr 21 ur *Patres latini*, ed Migne sid 190-193

² Den Helige påven Leo den store (död 461) föddes i Toscana. Hans tidigare öden ligger till stor del i dunkel, men om hans anseende vittnar, att kejsaren sände honom till Gallien för att medla mellan två ståthållare. Det var 440, och under tiden dog påven Sixtus III i Rom, och folket valde enhälligt Leo i hans frånvaro till biskop. Leo blir sedermera den ende påve, som jämte Gregorius, får tilltalsnamnet ”den store”. Med stor kraft ingrep Leo mot falsk lära i kyrkan under svåra tider då Rom hotades av hunner- och germanstormar. Leo gav sig t.o.m. personligen iväg till Mantua för att tala med Attila för att förmå honom att lämna Rom i fred. Leo är också känd som en flitig och stor predikant.

mänskliga svaghet genom att låta honom möta just vår gestalt och natur och likaså dela vår dödlighet, men fri från varje synd.

Denna heliga födelse är olik det som sagts om alla andra: *Ingen är fri från orenhet, inte ens barnet, vars liv på jorden varat blott en dag* (Job 14:4 LXX). Men av köttets begärelse har ingenting blivit överfört vid denna enastående födelse, ingenting av syndens lag har blivit kvar. En kunglig jungfru av Davids ätt har utvalts för att bära den heliga frukten, och hennes gudomliga och mänskliga avkomma avlades i hennes själ, innan hon tog emot den i sin kropp.

Och då hon inte kände den gudomliga avsikten, så lärde hon sig av samtalet med ängeln, vad som skulle ske inom henne genom Den Helige Ande, för att hon inte skulle bli förskräckt över en så oerhörd verkan. Ej heller trodde hon, som skulle bli Guds moder, att detta innebar att hennes kyskhets gäck förlorad.

Varför skulle hon vara rädd, när fruktsamhet utlovas genom den allra Högstes kraft? Den troendes tro bekräftas genom vittnesbördet om det under som redan skett, när Elisabeth oförmodat blev fruktsam för att man inte skulle betvivla, att han som låtit den ofruktsamma bli med barn skulle kunna göra detsamma med jungfrun.

Guds Ord, Guds Son, som i *begynnelsen var hos Gud, genom vilken allt har blivit till, och utan honom blev ingenting till av allt som finns till* (Joh 1:1-3), blev människa för att befria människan från den eviga döden. Han nedlät sig till att taga på sig vår ringhet utan att förminska sitt eget majestät, så att han förblev vad han var och tog på sig något som han inte var, när han förenade tjänaregestalten med den gestalt i vilken han är jämlik med Gud Fadern (Fil 2:6). Genom en sådan förening skulle han knyta samman de båda naturerna på så sätt, att det upphöjda inte skulle sluka det ringare, ej heller påtagandet av det ringa förminska det högre. Han bevarade alltså de båda naturernas art och förenade dem i en person. Majestätet tog på sig ringhet, kraften svaghet, odödligheten dödlighet. Och för att betala skulden för vår belägenhet förenade han en osårbar natur med en som kan lida, och sann Gud jämte sann människa är förenade till enheten i en enda Herre, så att det kunde ske som var nödvändigt för vår frälsning och att en och samme Medlare mellan Gud och människor (1 Tim 2:15) kunde lida döden genom den ena naturen och genom den andra stå upp från de döda. Därför var det riktigt, att vår Frälsnings födelse inte på något sätt befläckade den jungfruliga oskulden, ty den blev en vakt för kyskheten, ett utgivande av sanningen.

En sådan födelse, mina älskade, var passande för Kristus, Guds kraft och visdom. Genom den skulle han anpassa sig efter vår ringhet men över-

glänsa oss i sin gudom. Ty om han inte vore sann Gud, kunde han inte komma med läkedom, och vore han inte sann människa, kunde han inte ge någon förebild. Därför sjunger de jublande änglarna inför den nyfödde Herren *Ära åt Gud i höjden* och till mig tillkännager *de frid på jorden åt människor av god vilja* (Luk 2:14 vulgata). Ty de ser, hur det himmelska Jerusalem byggs upp av alla folk på jorden. Med vilken glädje må då inte människan i sin ringhet jubla över detta outsägbara verk av det gudomliga medlidandet, när änglarna i sin härlighet jublar så högt.

Låt oss därför, mina älskade, tacka Gud Fadern, genom Sonen i Den Helige Ande, han som på grund av sin överflödande barmhärtighet, genom vilken han har älskat oss, förbarmade sig över oss. Och Han har *fastän vi var döda genom våra synder gjort oss levande med Kristus* (Ef 2:5), för att vi i honom skulle bli en ny skapelse och en ny bild. *Låt oss klä av oss den gamla människan med hennes vanor* (Kol 3:9). När vi fått del i Kristi födelse, låt oss då avsäga oss den gamla människan.

O kristen, känns nu vid den värdighet, som är din! När du fått del av gudomlig natur, så fall inte tillbaka i ditt tidigare förnedrade liv genom en ovärdig vandel! Tänk på vilket huvud och vilken kropp du är en lem av. Tänk på att du har tagits ut från mörkrets makter, och nu har du förts in i ljuset och Guds rike. Genom dopets sakrament har du blivit Den Helige Andes tempel. Driv inte genom onda gärningar ut den som bor i dig och underkasta dig inte på nytt djävulens bojor, därför att priset för dig var Kristi blod, därför att han som i barmhärtighet har återlöst dig skall döma dig i rättfärdighet, han som med Fadern och Den Helige Ande lever och regerar i evighet. Amin.

Papyrus

NY DATERING AV EVANGELIERNAS TILLKOMST

En nyligen gjord datering av ett fragment av Matteusevangeliet visar att det är skrivet i mitten av det första århundradet. Då var fortfarande de flesta av dem som mött Jesus i livet. Den nya dateringen, som väckt internationellt uppseende, talar för att evangeliet är en trovärdig, historisk källa, vilket vi givetvis aldrig har betvivlat.

Ända sedan den kritiska bibelforskningen fick vind i seglen på 1800-talet har den omvärderat mycket i Bibeln. I stället för att försvara fromma kristliga tolkningar har man, utan hänsyn till de troendes känslor, gått hårt fram, allt för att få fram sanningen, vad man nu trott den varit.

En genomgående trend har varit att förlägga tillkomsten av bibliska skrifter till senare tidpunkter än vad man traditionellt räknat med inom kyrkan. På så sätt har man kunnat skilja de bibliska texterna och de verkliga händelserna åt. I större eller mindre utsträckning, beroende på den aktuella forskarens preferenser, har bibeltexten då endast ansetts återspegla den bibliske författarens, eller snarare redaktörens, egen tolkning av ett visst historiskt förlopp. Något självständigt värde som vittnesbörd om ett verkligt händelseförlopp har man inte tillmätt de bibliska skrifterna. På så sätt har man kunnat avskaffa jungfrufödelsen, Jesu under och framför allt Jesu reella uppståndelse på den tredje dagen från de döda.

Inte minst har man velat driva in en kil mellan Jesus själv och de evangelier som handlar om honom. Även om knappast någon seriös forskare idag förnekar att Jesus existerat, menar man dock att man inte kan veta så mycket om den historiske Jesus. Evangelierna återspeglar endast den kristna församlingens teologi sådan den utbildats långt efter Jesu tid. De innehåller olika sorters tankegods från den antika världen. I synnerhet ansågs på sin tid Johannesevangeliet vara särskilt otillförlitligt, en produkt av hellenistiskt tänkande, nedskrivet i mitten av 100-talet, ja, kanske ännu senare.

Här tvangs man tänka om då en liten papyrus, den s.k. p52, med några verser ur Joh 18, som förvaras i John Rylands bibliotek i Manchester, vid en datering år 1935 visade sig ha tillkommit i början av 100-talet. Därmed blev med ens mycket av den tidigare Johannesforskningen överspelad. Sedan dess har p52 ansetts vara den äldsta bevarade evangelietexten.

De synoptiska evangelierna, d.v.s. Matteus, Markus och Lukas, har visserligen alltid ansetts vara äldre och något mera tillförlitliga som historiska källor än Johannes. Dock har forskningen varit tämligen enig om att de är produkter av en svåröverskådlig redaktionell process och att inget av dem kan ha förelegat i slutgiltigt skick före Jerusalems förstörelse år 70. Detta menar man sig kunna fastställa utifrån innehållet. Man menar, att den nygrundade kristna kyrkan behövde några decennier på sig för att utbilda den teologi som finns i evangelierna. Eftersom Jesus dessutom enligt evangelierna också förutsade Jerusalems undergång, vilket är omöjligt enligt vedertagen bibelvetenskap, måste därför hans profetior vara påhittade och nedskrivna i efterhand, alltså efter år 70.

Även om man inte haft några handfasta bevis för denna sena datering, har den ändå fungerat som något av ett axiom. Därför väckte det närmast irritation när den spanske papyrologen José O'Callaghan år 1972 lade fram förslaget att ett litet papyrusfragment, 7Q5, som hittats i grotta 7 i Qumran vid Döda havet, skulle vara en del av Markusevangeliet. Eftersom man vet att Qumranklostret övergavs år 68 innebar det ju att Markus skulle ha varit nerskrivet redan före år 70.

Kanske rymmer Qumrangrottorna på fler hemligheter som väntar på att bli upptäckta. Det var här som de historiska dokumenten hittades av en herdepojke på slutet av 1940-talet, gömda i samband med att esséernas kloster förstördes.

O'Callaghans djärva utspel förkastades mycket riktigt av de flesta bibelforskare. Han fick emellertid så småningom stöd av en yngre forskare, den tyske litteraturvetaren, historikern och papyrologen Carsten Peter Thiede i Paderborn. Detta ledde till en internationell konferens om Markusfragmentet i den lilla bayerska universitetsstaden Eichstätt 1991. Svensk deltagare och föreläsare var den för de nya tankegångarna entusiastiske Harald Riesefeld, som var ansvarig för den svenska Bibelkommissionens översättning av Nya Testamentet, NT 81.

”Traditionellt” orienterade teologer har fortfarande svårt att acceptera att Markus skulle ha skrivits redan före år 68 och vill därför förringa fragmentets betydelse. Papyrologer av facket, som är vana vid att datera profana dokument, anser det emellertid vara säkerställt att det verkligen är fråga om en bit av evangeliet. Fragmentet har sedan också undersökts av den israeliska polisens kriminaltekniska laboratorium i Jerusalem.

Nu har emellertid Carsten Peter Thiede åter slagit bibeltorskarvärlden med häpnad. På själva julaftonen 1994 rapporterade ”The Times” på första sidan att ”en papyrus som tros vara det äldsta existerande fragmentet av Nya Testamentet har hittats i ett bibliotek i Oxford. Det är det första påtagliga vittnesbördet om att Matteusevangeliet är en ögonvittnesskildring, skrivet av Jesu samtida.”

Thiede, som är gift med en engelska, hade varit på en familjhögtid i Oxford. När han ändå var där bad han bibliotekarien i Magdalen College att få titta på ett fragment av Matteusevangeliet, p64, som förvarats där sedan 1901, då det inköptes i Luxor i Egypten av en engelsk präst. Det blev sedan utställt i en monter tillsammans med kuriosa, bl.a. Oscar Wildes ring.

Den första dateringen, gjord på Magdalen 1901, hade kommit fram till att fragmentet, som innehåller Matt 26:7-8 på framsidan och 26:14-15 på baksidan, härrörde sig från 300-talet. En nyare datering år 1953 menade att papyren var skriven under senare delen av 100-talet.

När Thiede nu äntligen fick tillfälle att skärskåda originalet insåg han med sin stora erfarenhet av läsa antika manuskript att det var betydligt äldre, från mitten av det första århundradet. Samma förhållande skulle då även gälla två andra fragment ur Matteusevangeliet, som kommer från samma papyruscodex och förvaras i Barcelona.

Åldersbestämningen bygger på en mängd tekniska detaljer, som det här inte är möjligt att redogöra för. Ännu säkrare blev dateringen sedan fragmentet från Oxford i juni 1995 kunde lånas ut till Thiedes eget institut i Paderborn och granskas i ett mikroskop med laserscanning, som Thiede utvecklat tillsammans med en kollega, biologen Georg Masuch. Detta nya hjälpmedel gör det möjligt att åtskilja tjugo olika mikrometertjocka lager i

ett fragment. Man kan se hur skrivaren har fört sin penna också där det inte finns något bläck och på så sätt göra det möjligt att även läsa svårt skadade bokstäver. Dateringen mötte därefter enhälligt bifall vid den internationella papyrologkongressen i Berlin i augusti samma år.

Däremot är det inte möjligt att använda den s.k. C14-metoden. De små papyrusfragmenten är helt enkelt för lätta för att kunna undersökas. I och för sig skulle de visserligen kunna undersökas med den nya masspektrometriaccelerator-tekniken, men det skulle ske till priset av att fragmentet förstördes. Dessutom är C14-metoden inte tillräckligt noggrann. Den har en felmarginal på 50 år åt båda hållen och daterar då bara själva papyrusmaterialet men inte skriften. Här uppnår man alltså en större noggrannhet genom att använda jämförande paleografi.

Om Thiedes datering är riktig, betyder det att de flesta av dem som själva mött Jesus var i livet när evangeliet skrevs och spreds runt i de kristna församlingarna. Det innebär i så fall att det vore otänkbart för Matteus att fantisera ihop saker som inte vore korrekta. Läsarna skulle omedelbart ha protesterat. Den nya dateringen understryker alltså tillförlitligheten i Matteusevangeliet.

FRÅGOR & SVAR

Fråga: Jag undrar om man kan använda sig av modern teknik när man målar en traditionell ikon. Jag har sett ikoner målade av gammalkalendariker som är målade med akrylfärg och inte traditionell äggtempera. Om man i andra sammanhang hävdar att det yttre, som t.ex. den gamla kalendern eller vår klädsel, är så viktig, hur kommer det sig då att man tillåter innovationer inom ikonmåleriet?

Svar: Det finns tyvärr de som hävdar den felaktiga och oortodoxa idén att ikoner måste målas med äggtempera och att modern akryl teknik är en innovation som måste förkastas. Vi träffade t.ex. en gång en konservator vid ett länsmuseum, som då hon förevisades en ikon målad av en av våra nunnor i traditionell bysantinsk stil utbrast: ”Den här ikonen är ju ingen äkta ikon”. Äktheten, menade hon tydligen - medvetet eller omedvetet -, låg i den rätta tekniken, och eftersom ikonen var målad med akryl var den inte riktigt ortodox. Vi menar dock att denna idé, inte bara är fullständigt inkorrekt, utan också är grundad i ett allvarligt missförstånd av den ortodoxa ikonografins mening och historik.

En ikons andliga kraft och Nåd, enligt den Helige Theodoros Studiten, vilar i dess hypostasiska natur. Det vill säga ikonens form eller uttrycksmedel, oavsett om den är äggtempera, olja eller modern akryl på trä, duk eller kalksten, är fullständigt åtskiljd från ikonens arketyp, för att använda den Helige Johannes av Damaskus terminologi, till vilken ikonen pekar.

Historiskt sett är äggtemperateknik inom ikonografien relativt ny och innovativ. De äldsta ikonerna var endera mosaiker eller målade med vaxteknik. Äggtemperan var helt enkelt en förbättring av den yttre formen, tekniken, varvid en ikon framställdes. Inte heller finns det någon ikonografisk kanon som anbefaller äggtempera som exklusiv teknik. Det är dock sant att äggtempera, som använder sig av naturliga färgpigment förlänger ikonens levnad, men många konstforskare menar att akryl tekniken ur den synvinkeln är bättre än äggtemperan.

Det är säkert onödigt att kommentera, men akryl skapad genom kemiska processer är givetvis lika ”naturlig” som den kemiska föreningen i äggtemperan.

Dessto viktigare att kommentera är istället att många av de bästa och mest traditionella ikonmålarna i den ortodoxa kyrkans värld målar uteslutande med akryl teknik. Detta demonstrerar klart felaktigheten hos de som blandar ihop ikonografins form med ikonens arketypiska väsen och på det sättet förvandlar kyrkans teologi om ikoner och gör målarteknik till något mer än vad det är. Vi bör här också påpeka att den berömda ikonstudion vid Heliga Kyprianos och Justina kloster i Fili använder akryl teknik och att vår egen Metropolit Kyprianos använde denna teknik då han studerade för Greklands mest kände ikonmålare under 1900-talet Photis Kontoglou.

För att sammanfatta så är ikonen, oavsett tekniken varigenom den blivit till (och detta är alltså en fråga om personligt val, om vad som är mest praktiskt och hållbart), ett fromhetsredskap genom vilken, av Nåd, vi når upp till den arketyp som ikonen representerar. På så sätt är en tryckt ikonproduktion, en ikon målad med akryl teknik och en ikon målad med äggtempera, lika ”äkta”.

När det gäller distinktionen mellan form och väsen i andra sammanhang är det en annan sak. Att tiden skulle vara ”väsen” och kalendern dess ”form” och att formen enkelt går att ändra av praktiska skäl är att göra våld på den Ortodoxa kyrkans kollegialitetstanke. Vi gör motstånd mot den nya kalendern inte därför att vi anser det omöjligt för Kyrkan att ändra på tidens ”form”, utan därför att valet av kalender är gjord vid ett ekumeniskt koncilium och att frågor som rör hela kyrkan därför måste tas upp av ett koncilium. Att för en lokal kyrka förändra festkalendern är ett brott mot kyrkans kollegialitet. När det sedan gäller människans yttre ”form”, sätt att leva, klädsel etc. är det också en annan fråga. Den kristna människan är en del av Kristi kropp. Därför, hur en människa går, talar eller uppför sig, är en fråga om människans väsen. Dessa ting återspeglar den hypostasiska enheten i en människa, som, genom Nåd, blir ett med Kristus genom Kyrkans mysterier. Det finns här inga likheter mellan människans väsen och form och ikonens. En människa uttrycker Gud: den mänskliga helheten. Människan förkroppsligar det gudomliga och är kallad att uttrycka helhet i sin person. Åter, individens ”form”, hur en människa klär sig, klipper sitt hår t.ex. är en fråga som tangerar hennes väsen, medan ikonens form, den teknik den är framställd med inte har med hennes väsen att göra. Däremot har ikonens form, om man med det menar *vad* den föreställer och *hur*, med hennes väsen att göra. För *vad* en ikon skall framställa finns noggranna regler antagna vid koncilier. Här finns också en likhet mellan människan och en ikon när det gäller form och väsen.

Fråga: Jag träffade en av era präster i det amerikanska exarkatet och frågade varför kvinnor har täckt huvud i era kyrkor. Han berättade då för mig att kvinnor täcker sitt huvud under bön, inte klipper sitt hår kort och aldrig bär byxor, även utanför kyrkan. Han sa också att männen har mustasch eller skägg och bär skjortor med långa ärmar. Min intension är inte att vara oartig, men vad har detta med ortodoxi att göra? Mig veterligen finns det inga kyrkliga utsagor om detta utan utseende och klädsel är en fråga om mode och personligt val. Jag är en kvinna som har kort hår och har byxor till vardags, men aldrig i kyrkan. Vanligtvis går jag till den serbiska kyrkan, då mina föräldrar är från f.d. Jugoslavien och jag är döpt där som barn. Jag frågade min präst om detta och han sa att det lät fanatiskt och någonting som var lånat från protestantisk ”fundamentalism”.

Svar: Den fråga som Du ställer kommer ofta upp i församlingsarbete. Vi har i andra sammanhang besvarat den i *Ortodox kyrkoliv*, men det kan inte skada att besvara den igen. Dock är frågeställningen inte entydigt lätt att

besvara, eftersom ett korrekt kristet sätt att uppträda förutsätter den kristnes önskan att åhöra och följa kyrkans Fäder. Kyrkans regler tvingar aldrig en kristen att följa ”tomma” regler, utan tjänar såsom en vägvisare för den som intuitivt greppar trons fullhet, vilken leder oss till levnadssätt där t.o.m. det vi äter och hur vi går, sitter, talar, klär oss och i övrigt uppför oss drar oss och dem omkring oss till ett ”högre” liv. Detta gör oss till ett speciellt folk, enligt aposteln Paulus (Titus 2:14¹) och enligt Johannesevangeliet (Joh 15:19²) till ett folk skiljt från världen. Därför har ortodoxa män och kvinnor i århundraden följt en viss klädstil och ett yttre utseende som återspeglar ett kristet *ethos* för ett liv som levs med en del på jorden och en del i himmelen. Kvinnor har traditionellt undvikit att klippa sitt hår kort, bära manskläder (t.ex. byxor och annat som exponerar och betonar kroppen) eller smyckat sig med allt för mycket smycken och *make up*. Män har också uppmanats att klä sig strikt, att undvika att ha långt hår och annat som ger ett feminint intryck. Av detta skäl har män åtminstone haft mustasch, om de inte anlagt skägg. Ortodoxt kristna följer dessa traditioner därför att de uttrycker en levande tro och inte därför att Kyrkan på något sätt skulle kräva trohet mot dessa seder och traditioner eller att dessa, som sådana, skulle utgöra en bekännelse av korrekt tro. Vi följer dem i friheten som vi har i Kristus, som inte är en kedja som binder oss, utan ett lätt ok som hjälper oss att utvecklas i det kristna livet.

Om nu någon skulle argumentera att detta är fanatism, producerad av några traditionalistiska ”fundamentalister”, vilket tyvärr är en vanlig anklagelse vi gammalkalendariker får höra, då känner de inte kyrkans eniga vittnesbörd i dessa frågor från patristiska och kanoniska källor, som kallar både män och kvinnor till en strikt standard. Man kan som exempel ta den Helige Johannes Chrysostomos homilier³ eller den 96:e kanon från synoden i Trullo (697). Den Helige Nikodemos Hagioriten skriver t.o.m. i sin kommentar till den nyss nämnda kanon i *Pedalion* att den kan användas då en präst exkommunicerar en kristen (d.v.s. avstänger honom eller henne från

¹ ”[Jesus Kristus] som har utgivit sig själv för oss till att förlossa oss från all orättfärdighet och till att rena åt sig ett speciellt folk, som befliter sig om att göra, vad gott är.” Observera att 1917:års bibelöversättning inte översätter *periousios* som betyder ”utvalt, speciellt, märkligt” på ett gängse sätt.

² ”...men eftersom I icke ären av världen, utan av mig haven blivit utvalda och tagna ur världen, därför hatar världen eder.”

³ Se t.ex. den 26 homilan på 1 Kor i *Patrologia Graeca*, Vol LXII sid 219-220 eller 8 homilian på 1 Tim i *Patrologia Graeca*, Vol LXII, sid 540-542.

nattvarden en tidsperiod som biktfadern bestämt) p.g.a. hur biktbarnet har sitt hår!

Slutligen måste vi betona att de som håller fast vid kyrkans traditionella seder och klädstil **aldrig** får döma någon av de troende som avviker från dem. Istället skall vi närma oss dessa med försiktighet och kärlek. När det gäller enskilda individer som öppet förnekar Kyrkans traditioner och seder och som inte ens vill erkänna sin svaghet, må våra kyrkoledare ta i deras problem. Våra troende får aldrig göra nyss nämnda seder till rigida regler och genom dem skapa söndring och gruppbildning och på så sätt skapa sekterism.

Fråga: Jag har hört talas om att Ni döper om personer som vill konvertera till den Ortodoxa kyrkan från ett annat kristet samfund. Detta är för mig obegripligt. Både den Heliga Skrift och vår trosbekännelse talar ju om att det finns ETT dop. Detta måste därmed innebära att Ni vare sig följer Bibeln eller vår niceno-konstantinopolitanska trosbekännelse. Ni kallar Er för ortodoxa traditionalister, men i själva verket torde det ju vara precis tvärt om, då Ni uppenbarligen gått ifrån ortodox tro.

Svar: Frågan om mottagande av konvertiter till den Ortodoxa kyrkan är mycket komplex. Det finns flera teologiska skolor om detta och den Ortodoxa kyrkans historia demonstrerar med visshet att kyrkan under olika omständigheter mottagit icke-ortodoxa genom *ekonomia* (d.v.s. genom bekännelse av rätt tro och krismering) eller *akribeia* (d.v.s. strikthet, genom dop, trefaldig nedsänkning, i den Treeniges namn). I en tid av religiös relativism och svävande på målet när det gäller den Ortodoxa kyrkans särställning genom den ekumeniska rörelsen, är det vårt argument att kanonisk strikthet, *akribeia*, är, med undantag för synnerligen speciella omständigheter, det sätt som är att föredra när man mottar konvertiter. När vi förordar detta, hävdar vi vare sig att vi förnekar ett korrekt och nyktert användande av *ekonomia* av rättroende biskopar, eller att det kanoniskt strikta dopet är något annat än Kyrkans bekännelse till att hon **inte** erkänner något dop eller mysterium utanför hennes gränser, inte heller genom *ekonomia*, som vi härefter skall klargöra.

Din kommentar att den Heliga Skrift och den niceno-konstantinopolitanska trosbekännelsen refererar till "ett enda dop" och vi därmed skulle gå ifrån ortodox tradition bygger på en missförståelse av Skriftens vittnesbörd (Ef 4:5) och trosbekännelsen, samt på en uppenbar avsaknad av kännedom om patristiska och kanoniska kommentarer till ämnet. "Ett enda dop" i Skrift och trosbekännelse refererar till dop inom den Ortodoxa kyrkan. Precis som trosbekännelsen bekänner "en enda, helig och

allmännelig och apostolisk kyrka”, som är den Ortodoxa kyrkan. Trosbekännelsen talar inte om flera kyrkor utan om **en** kyrka och **ett** dop och säger därmed inget om samfund utanför Kyrkans gränser och dop förrättade där. Dopot är **ett**, inte därför att det utgör **en** händelse (och därmed skulle likställas med dop utanför den Ortodoxa kyrkan), utan därför att det är **ett** (d.v.s. autentiskt) av naturen. Alltså, om någon blivit döpt utanför den Ortodoxa kyrkan oavsett hur många gånger, så konstituerar detta inte det **enda** dopet till vilket Kyrkan bekänner sig till enligt trosbekännelsen. Och därmed är inte ett dop av en konvertit ett omdop och ett brott mot bekännelsen att Kyrkan administrerar **ett** autentiskt dop.

Hur som helst, i den ekumeniska rörelsens tidsålder, har det blivit populärt att föreställa sig att mottagande av konvertiter till den Ortodoxa kyrkan genom *ekonomia* (d.v.s. genom bekännelse och krismering) skulle vara ett erkännande av giltigheten hos ett icke-ortodoxt dop. Så är det emellertid inte. Enligt patristiska och kanoniska källor förstås *ekonomia* som *ett frambringande ur tomhet Nådens fullhet*. Alltså, den verksamma Nåden i den Ortodoxa kyrkans ”ett enda dop” verkar, som vi sagt ovan, även vid *ekonomia*, där doperfarenhetens singularitet vilar på den Ortodoxa kyrkans unikhet och särställning, den enda källan i mysterierna, som vi bekänner i trosbekännelsen och som framställs i Skriften och traditionen.

Åter oavsett vad modernistiska innovatörer i den Ortodoxa kyrkan påstår¹, så bekräftar det patristiska och kanoniska vittnesbörden klart det vi sagt ovan, att ”ett enda dop” administrerat av den Ortodoxa kyrkan endera kan vara *akribeia*, d.v.s. dop genom trefaldig nedsänkning i den Treeniges namn, eller i ett fåtal ovanliga omständigheter förlänande av dopets Nåd genom *ekonomia*, d.v.s. mottagande genom bekännelse och/eller krismering, legitimerat av pastoral omsorg eller historiska faktorer. Som ett exempel på det senare kan ges den oklara status en del västligt kristna befann sig i direkt efter den stora schismen öst-väst eller återkomsten av ortodoxt troende som tvångskonverterats av uniater. Ett korrekt användande av *ekonomia* kan knappast vara för att tillfredsställa den ekumeniska rörelsen och dess heretiska agenda och kyrkosyn (den s.k. grenteorin), som tvingat de deltagande ortodoxt kristna att kompromissa med den Ortodoxa kyrkan självförståelse.

¹ Se t.ex. det horribla dokumentet ”Agreed statement: Baptism and Sacramental economy” som publicerades den 3 juni (nya stilen) 1999 av den ortodox-katolska konsultationen vid St. Vladimirs Orthodox Theological Seminary i Crestwood, New York.

Fråga: Kan vi gå ett protestantiskt dop, som vi är bjudna till?

Svar: Ortodoxt kristna är givetvis inte förbjudna att närvara vid andra kristna trossamfundas gudstjänster, men vi kan inte delta i dem, d.v.s. ”be” tillsammans med icke ortodoxa. När det gäller ett dop i protestantiska eller romersk-katolska sammanhang har det mer karaktär av en socialt inriktad sammankomst med familjelivet i centrum än en religiös ceremoni. Så länge som en ortodoxt troende inte deltar som fadder till barnet, läser text eller bön, så är hans eller hennes närvaro inte fel. Då vi lever i ett icke ortodoxt land och speciellt i familjer där inte hela släkten är konvertiter, ställs vi ofta inför att för ”familje Friden”, arbetskamraterna eller vad det nu må vara, närvara vid icke-ortodoxa gudstjänster, detta gäller speciellt vid begravingar. Dock, innan man bevisar en icke-ortodox gudstjänst, kan man alltid fråga om välsignelse att gå hos sin bikt fader.

Fråga: Jag och min pojkvän skall gifta oss och vi undrar lite grand om vad vi skall tänka på när det gäller planeringen?

Svar: Det var roligt att höra att Ni skall gifta er. Äktenskapet är ett Mysterium (sakrament) i den Ortodoxa kyrkan där två ortodoxt kristna, man och kvinna, får sin förening till *ett* välsignad av Kristus genom Kyrkan. Guds nåd ingjuts i dem att leva tillsammans i Hans kärlek, tillsammans fullbordande varandra till Kristi likhet med strävan att gudomliggöras, genomgå *theosis*. När Ni planerar bröllopet så kom ihåg att kyrkan normalt inte tillåter vigslar på 1) onsdagar och fredagar och aftnar till dessa dagar under hela året, 2) aftnar till söndagar (d.v.s. lördag kväll) eller aftnar till större helgdagar, 3) alla fastetider (julfastan, Stora Fastan, Apostlafastan och fastan till Gudaföderskans insomnande), 3) jultiden t.o.m. apodosis av Theofania, 5) veckan före Stora Fastan och veckan efter påsk (den Ljusa veckan), 6) aftonen till och dagen för den Helige Johannes Döparens halshuggning, samt 7) aftonen till och dagen för Korsets upphøjelse. Så alltså en lämplig dag för en vigsel kan vara en söndagseftermiddag någon annan tid än som utpekats ovan. Normalt deltar man i den Gudomliga Liturgin på förmiddagen.

När ett par har bestämt sig för att gifta sig meddelas det ofta i familjekretsen och förlovningsringar utväxlas, att bära på vänster hand. I många traditioner är det då vanligt att man sjunger en *moleben* för välgång över paret och att föräldrarna välsignar dem med en ikon. Är en präst inbjuden välsignar han ringarna, dock utan att bära *epitrichilion*, detta för att inte förväxla förlovnings med trolovningen. I gamla tider utfördes trolovning-

Trolovingen

Kröningen

sakten åtskiljd den övriga vigselceremonin, men idag äger den rum före man börjar med vigseln. Förlovningen är en familjeangelägenhet, medan trolovingen är ett löfte inför hela kyrkan.

Före vigseln skall en hindersprövning vara utförd och ett bevis finnas därpå. I gamla tider anslog man om vigseln i parets respektive församlingar tre festdagar före vigseln, som en hindersprövning. Om prästen inte har vigselrätt i Sverige låter man paret gifta sig borgeligt först. All information om paret skall sedan enligt kanon skrivas ned i en bok och signeras av brudgum, brud och vittnen före vigseln kan börja.

En vigsel börjar med alltså trolovingen. Prästen möter brudparet med två tända ljus. Ljusen bärs likt Jesu liknelse om de tio jungfrurna som väntade på brudgummens ankomst. Efter förbön gör prästen tre gånger kors-tecken med brudgummens ring, som enligt gudstjänstböckernas rubriker, skall vara av guld, och trolovar honom med bruden och sätter ringen på hans högra ringfinger. På samma sätt görs också med brudens ring, som enligt rubrikerna skall vara av silver. Den ädlare metallen i mannens ring symboliserar mannens överordnade ställning. Observera att man i ortodox tradition alltid bär sin vigselring på den hand man gör korstecknet, d.v.s. höger. Den germanska seden att bära vigselringen på vänster hand, som är dominerande i Sverige, bygger på tron om att hjärtats blod först flöt ut i vänster hands ringfinger. Hur som helst, sedan skall *best man*, som oftast är en äldre släkting, tre gånger byta plats på ringarna, så att mannen får kvinnans ring och tvärtom. Med detta menas att de trolovas för att dela allt i livet, både glädje och sorg, att han inte skall utnyttja sin överordnade ställning och hon inte utnyttja sin svaghet. Sedan tar den egentliga vigseln vid, först med några förböner, som mynnar ut i kröningsceremonin. I slavisk tradition är kronorna lika de kejserliga kronorna, men i grekisk används

myrten eller olivgrenar. Efter textläsningar tas en bägare med vin fram, som de båda skall dricka ur. Med detta menas att de två skall leva i en oskiljaktig förening och där dela glädje och sorg. Efter detta följer en symbolisk procession tre gånger runt bordet där vigseln ägt rum. I gamla tider bar brudparet kronorna i sju dagar efter vigseln och kom till kyrkan den åttonde för att ta av dem. I modern tid görs den åttonde dagens rit direkt och följs sedan av det sedvanliga avskedet.

*Fråga: Jag har läst i er tidning att Ni kallar Er för det svenska **exarkatet** av den Sanna (gammalkalendariska) Grekisk-ortodoxa kyrkan. Jag läste även att det Ryska ärkestiftet, under vilken en av de två ryska församlingarna i Stockholm lyder, har givits titeln exarkat. Jag undrar nu vad denna titel egentligen betyder?*

Svar: Ett "exarkat" är närvaron av en jurisdiktion i ett annat land, t.e.x. det svenska exarkatet av... eller det amerikanska exarkatet av... En exark är synodens representant i ett annat land, vilket kan vara en präst eller biskop. Historiskt sett syftar titeln "exarkat" på den period i Italiens historia då landet styrdes som en provins under Bysans. Exark (grekiska för befälhavare) var titeln på den bysantinske ståthållaren i Italien med säte i Ravenna (553-751) samt i Afrika med säte i Karthago (534-647). Titeln exark blev också titeln på den främste bland metropoliterna och ersattes så småningom med titeln "patriark".

Fråga: Jag har sett en präst som bär en "biskopskrona" utan att vara biskop, hur kan det komma sig?

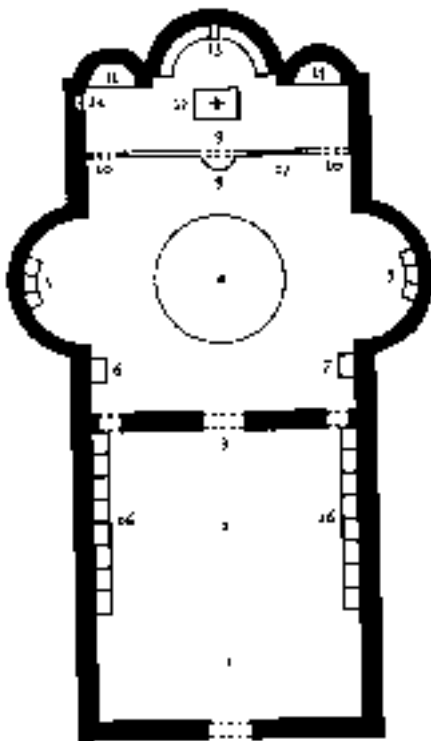
Svar: År 1786 så belönade kejsarinnan Katarina den Stora av Ryssland sin biktfar, en medlem i den Heliga Synoden, hovärkeprästen Johannes Pamfilov en mitra (biskopskrona). Detta hade tidigare aldrig hänt att icke-monastisk präst förlänades detta. Ärkepräst Johannes Pamfilov var på den tiden känd för sin negativa hållning till klosterlivet och biskopar. Dessa åsikter delade också kejsarinnan och denne ärkepräst kom därmed att sätta sin prägel på kyrkan på den tiden via sitt inflytande över Katarina den Stora. Den dåvarande metropoliten av Moskva som hette Platon ogillade denna innovation, men det var lite han kunde göra för att rensa ut den. Så alltså ännu i denna dag förekommer denna udda slaviska innovation som inte finns i någon annan ortodox kyrka. En gift präst kan alltså enligt denna innovation förlänas en mitra, men det är dock mycket ovanligt.

Fråga: Jag har hört att en av era präster berättar att en riktigt traditionell ortodox kyrka, som man inte ser ofta nuförtiden, egentligen har två

”ikonväggar”, en som kallas ”templon” och en som kallas ”ikonostas”.
 Jag undrar nu om man skulle kunna få se en bild på detta?

Svar: Jo, det stämmer. Dock är sällan församlingskyrkor byggda på så sätt, utan man ser det oftast i kloster. Den första väggen, ikonostasen, har även den dörrar som *templon*, dessa hålles stängda under timmarna, lilla vespersen och Completoriet. Dörrarna kallas för de kungliga portarna. I många böcker om ortodoxa kyrkan namnger man felaktigt templons dörrar med detta namn. Det stämmer alltså inte. *Templons* dörrar benämnes de vackra (eller heliga) portarna. Hur en traditionell ortodox kyrka bör vara uppbyggd, se skiss nedan.

1. Esonarthex
2. Narthex
3. De kungliga portarna (oftast endast i kloster)
4. Skeppet där ljuskronanhänger
5. Körens stasidia (korstolar)
6. Abbotens eller abbedissans tron
7. Biskopens tron
8. Soleas eller Bema

9. De vackra (eller heliga) portarna
10. Diakonens dörrar
11. Prothesisbordet
12. Det heliga Bordet (altaret)
13. Tronen eller Synthronos
14. Thalassidion
15. Bord för skrudar
16. Stasidia (korstolar)
17. Templon

Fråga: Hur förfar vi med barn i kyrkan?

Svar: Din fråga är mycket viktig, men samtidigt också mycket knepig. Alla som är föräldrar inser att barnen är vår största glädje, men kan också bli vårt största bekymmer. Givetvis vill alla ortodoxa föräldrar att deras barn skall tycka att kyrka och gudstjänstliv är lika viktiga som föräldrarna själva tycker. De som har äldre barn, som inte följt sina föräldrar i fotspåren kan uppfatta detta som ett misslyckande, att man varit en ”dålig” ortodox förälder och känna skuld känslor inför detta. Vi skall dock komma ihåg att vi aldrig kan tvinga någon till ”kärlek”. Vi kan bara visa vad vi tycker är viktigt under de år som barnen är ”formbara” och hoppas att våra värderingar skall ”smitta” av sig på barnen. När de sedan är 18 år så är det deras val i livet. Vi skall dock aldrig glömma att be för våra barn och tända ljus för dem, även om de inte valt samma väg som vi, utan om så är fallet, göra detta desto mer. Det viktigaste vi kan göra för att ”smitta” av sig på barnen med våra värderingar är att visa dem vad som är viktigt för oss. Därför gäller det att regelbundet gå i kyrkan och konsekvent ha barnen med sig. Det är inte bra att lämna dem hemma därför att de är så ”jobbiga” att ha med sig eller därför att man kanske ”skäms” inför andra församlingsbor, som man kanske tror tycker man är en dålig förälder som inte kan få sitt barn att stå stilla och vara uppmärksam. Vi skall också komma ihåg att barnen är hela församlingens framtid. Vi måste alltid med stor försiktighet och kärlek tillrättavisa barn och deras föräldrar. Vi vill ju inte att föräldrarna hellre skall stanna hemma än gå i kyrkan p.g.a. ”griniga” församlingsbor eller ”ilskna” blickar. Eller att barnen skall ”hata” kyrkan därför att alla där är så elaka mot dem. Samtidigt är det viktigt att sätta gränser. Barn skall ovillkorligen vara tysta och uppföra sig väl i kyrkan. Och för att de skall spurras till detta är allas ansvar att se till att de blir sedda och uppmuntrade när de skött sig bra. Om barnen inte kan vara stilla, så är det bättre att man går ut med dem en stund. Man skall komma ihåg att barn fysiskt sett egentligen har svårighet med stillhet, man brukar tala om ”myror i kroppen” och en del barn har mer rörelsebehov än andra. Så sammanfattningsvis, barnen är kyrkans framtid. Som råd till föräldrar vill vi uppmuntra att konsekvent ha med sig sina barn till kyrkan och i övrigt involvera dem i familjens böneliv och till församlingsbor vill vi uppmuntra att man ”ser” barnen och ger dem uppskattning men också fungerar som ett kärleksfullt stöd till föräldrar, som kanske inte alltid har det så lätt med sina barn.

Fråga: Jag har märkt att när prästen (diakonen) utropar: ”Ihågkommande vår allraheligaste...” i böneföljderna sjunger kören ”Allraheligaste Gudaföderska, fräls oss”. Detta tycker jag låter konstigt, borde det

inte vara: "Allraheligaste Gudaföderska, bed för oss". Inte tror vi väl att Gudaföderskan är en Frälsare? Det finns ju bara en Frälsare och det är Guds son, Jesus Kristus.

Svar: Bland helgonen har den välsignade jungfrun Maria en speciell plats och vi ärar henne som den mest upphöjda *bland* Guds skapelser: "Ärorikare än kerubim och utan jämförelse mer prisad än serafim", för att citera ur den Gudomliga liturgin. Observera att vi skriver "bland Guds skapelser". Vi venererar eller ärar Guds moder, men på intet sätt anser vi henne vara någon slags fjärde person i Treenigheten eller tillber henne på det sätt som vi gör till Gud. På grekiska är denna distinktion mycket klar. Det finns ett speciellt ord för Gudstillbedjan, *latreia*, medan vördande av Guds moder kallas *deleia*, *hyperduleia* eller *proskynesis*.

I ortodoxa gudstjänster tituleras Maria ofta "vår allraheligaste, allra- renaste, mest välsignade och härliga Härskarinna Maria, *Theotokos* (Gudaföderska) och ständig Jungfru". På så sätt inkluderas Marias tre huvud- epitet *Theotokos*, som hon fick av det tredje ekumeniska konciliet i Efesus 431, *Aeiparthenos* (ständig jungfru), som hon fick av det femte ekume- niska konciliet i Konstantinopel 553, och *Panagia* (allraheligaste), som i och för sig aldrig har bekräftats via någon synod men som accepteras av alla.

Det viktigaste epitetet är utan tvekan *Theotokos* eftersom det erbjuder nyckeln till vår Mariakult. Vi ärar Maria eftersom hon är Guds moder. Vi ärar henne inte isolerat, utan p.g.a. hennes relation till Kristus, Frälsaren. Mariologin är helt enkelt en förlängning till Kristologin. De som känner sig tveksamma till att ära Maria, känner ofta så därför att de tvekar inför inkarnationens realitet.

Men vi ärar henne inte bara därför att hon är *Theotokos*, utan därför att hon är *Panagia*, den allraheligaste. Bland alla Guds varelser är hon det bästa exemplet på samverkan, synergia, mellan Guds syfte med oss och människans fria vilja. Gud, som alltid respekterar den fria viljan, blev inte till kött utan Marias medgivande. Han väntade på hennes frivilliga svar: "Må det ske med mig som du har sagt." (Luk 1:38). Maria kunde ha sagt nej. I det som skedde var hon inte en passiv mottagare utan en aktiv deltagare i mysteriet. Därmed blir Maria den nya Eva, liksom Kristus är den nya Adam. Maria är den, vilkens lydiga underkastelse inför Guds vilja utjämnar Evas olydnad i paradiset.

Vidare kallar vi Maria för den allra renaste eller obefläckade, på grekiska *achrantos*, och på så sätt menar vi att hon är syndfri utan att för den skull mena att hon skulle vara befriad från arvssynd, som romersk-katoliker tror

i dogmen om den obefläckade avelsen.

Allt detta sammantaget gör att vi använder starka epitet när vi venererar eller ärar henne, därför säger vi i liturgin ”Allraheligaste Gudaföderska, fräls oss”, och menar med det på intet sätt att hon skulle vara en andra Frälsare. Ordet fräls eller rädda på grekiska används i flera sammanhang, ett exempel är torsdagens vesperstichos ur Åttatonsboken: ”Till dig tillskriver jag alltid min räddning. I dig hoppas jag att frälsas, o allraheligaste Jungfru. Må du därför rycka bort mig från varje svårighet, förstörelse, begär och oväntad ondska”. Andra starka epitet som vi tillskriver Gudaföderskan är ”Härförerska i strid” som skall ”befria oss från all upptänklig fara” enligt kontakion i Akathistoshymnen. Ett annat exempel som brukar missförstås är Gudaföderskan som medlerska, som i theotokion till uppståndelsen, ton tre: ”Dig lovsjunga vi, medlerska för vårt släktes frälsning, o *Theotokos* och Jungfru. Ty din Son och vår Gud, som behagade taga Sin boning i ditt kött, har genom korssets lidande, som Han tog på Sig, befriat oss från fördärvet, ty Han är människoälskande.” I religionens värld är en medlare eller medlerska någon som agerar mellan Gud och människan. Kristus är i vår tro den perfekte medlaren såsom Guds Son och sann människa, eftersom Han har del i båda naturerna. Johannes Chrysostomos skriver att ”Kristus inte längre skulle vara en medlare om han vore förenad med en natur men fränskild den andra”¹. Men Kristus verkar och vilar också i Sina helgon och sålunda förlämnar dem rollen som medlare eller medlerskor. Därför när vi läser aposteln Paulus ord ”ty en enda är Gud och en enda (på grekiska *eis*) är medlare emellan Gud och människor: en människa, Kristus Jesus, han som gav sig själv till lösen för alla” (1 Tim 2:5-6a) förstår vi användandet av ”en enda” såsom understrykande vår Frälsares transcendens som en medlare. Ordet ”en enda” är en översättning av det grekiska ordet *eis* åsyftande det numeriska ”ett” och inte *monos* som betyder ”allena” eller ”ensam”. Vi måste också förstå denna vers kontext, sammanhang. Den Helige Johannes Chrysostomos kommenterar att Paulus åsyftar hedningarnas frälsning då han skrev²: ”Gud, vår Frälsare, som vill, att alla människor skola bliva frälsta och komma till kunskap om sanningen”. Så när aposteln talar om den fulländade medlaren, så åsyftar han den unika karaktären av Kristi försonande död. Kristus, eftersom han är sann Gud och sann människa, är den enda lösen för både judar och hedningar.

¹ St. John Chrysostomos, Homily VII, The Epistle of St. Paul the Apostle to the Galatians, The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church, Vol XIII, sid 430

² *Ibid.*, sid 430

Den Helige Petrus kommenterar också Kristi unika ställning i förhållande till de oomskurna, d.v.s. hedningarna, då han säger: ”Och i ingen annan finnes frälsning; ej heller finnes under himmelen något annat namn, bland människor givet, genom vilket vi kunna bliva frälsta” (Apg 4:12). Därför behöver bruket av att tilltala Gudaföderskan som ”medlerska” och tillropet ”fräls oss” eller helgonen som förebedjare, inte vara ett hinder p.g.a. de båda citerade texterna, eftersom deras relation handlar om Kyrkans medlemmar. Sålunda har genom den Ortodoxa kyrkans historia titeln ”medlerska”, på grekiska *mesitevsasa* (i latinska översättningar *mediatrix*), om Gudaföderskan Maria använts och kommer att användas.

Alltså, inget medlande är större å våra vägnar än det som för vår skull frambärs av Gudaföderskan, moder till alla helgon, levande och döda. Men med det menar vi på intet sätt att det skulle äventyra värdigheten hos den *ende* Medlaren, på grekiska *Mesitis*, som är vår *ende* Frälsare och Herre, Jesus Kristus. Vid sidan av detta särskiljer vi Gudaföderskan Marias roll i frälsningshistorien och vår frälsning och hennes aldrig upphörande himmelska aktivitet å våra vägnar.

Avslutningsvis vill vi berätta om när epitetet ”Allraheligaste Gudaföderska fräls oss” yppades för första gången enligt ortodox tradition. Efter vår Herres himmelsfärd blev det sed att när helst apostlarna åt ett mål tillsammans så lämnade de en plats vid bordet för Kristus. De skar ut en kub av bröd och ställde detta vid bordets ände. Efter måltiden upphöjde de denna bit bröd och utropade ”Upphöjt vare Treenighetens namn. O Herre, Jesu Kriste hjälp oss!” Sedan tog de alla en bit från brödkuben såsom välsignelse. Denna tradition fortsatte de att göra även när de var ifrån varandra. Efter Gudaföderskans avsomnande och upptäckten av hennes tomma grav åt de måltid tillsammans. Diskussionsämnet var givetvis den tomma graven under måltiden. Efter måltiden var det dags för upphöjandet av brödkuben och då hördes plötsligt änglasång. När de höjde sina blickar såg de Gudaföderskan i skyn omgiven av änglar. Hon var omgiven av ett starkt ljus och hon sade till apostlarna. ”Gläd er, ty jag är med er alla era livs dagar!”. När apostlarna såg henne fylldes de med glädje och ropade unisont högt: ”Allraheligaste Gudaföderska, fräls oss!”, istället för det vanliga ”O Herre, Jesu Kriste, hjälp oss”. Efter detta var apostlarna övertygade om att Guds moder likt hennes son hade uppstått på tredje dagen och kroppsligen blivit upptagen till himlarna. Efter detta skar man också ut en bit bröd i Gudaföderskan namn. Denna fromma sed har sedan förvaltats av den Ortodoxa kyrkan. Alla som varit i ett ortodox kloster på en söndag och deltagit i *Trapeza* har varit med om denna sed.

KYRKONYHETER

FÖRRÄTTNINGAR 1999

Dop:

Helena Svensson, född 1998, döpt den 10/23 januari 1999. Gudmor: Maria Pettersson

Anna (Annika) Johansson, född 1970, döpt den 24 januari/6 februari 1999. Gudmor: Elizabeth Marklund

Maria Stankovic, född 1962, döpt 12/25 september 1999. Gudmor: Tatjana Loketic

Diana Ngulombe, född 1981, döpt 18 september/1 oktober 1999. Gudmor: Maria Artinian

Johannes Bekkestad, född 1975, döpt 30 september/13 oktober 1999. Gudfar: Alexander Gregorovic

Helena Louma. Dopet celebrerades efter påsken 1999 vid Heliga Kyprianos och Justina kloster, Fili, Grekland (se bild nedan)

Marina Korot, född 1960, döpt 8/21 november 1999. Gudmor: Margaritha Magneli.

Maria Muller, född 1997, döpt 8/21 november 1999. Gudmor: Margaritha Magneli.

Vigslar:

Georgeos Artinian, född 1977, och Diana Artinian, född 1981, sammanvigda 19 september / 2 oktober 1999.

Begravningar:

Moder Parthenia (Matushka Monika Deurloo) begravd på Skogskyrkogården 10/23 januari 1999

Stefanus Jansson begravd på Hässelby kyrkogård den 29 april/12 maj 1999.

JUNGFROU MARIA PÅ VÄG till skattskrivningen i Betlehem - hennes viloplats återfunnen

Den ortodoxa traditionen berättar att den havande Jungfrun Maria och Josef stannade när de var ca tre mil från Betlehem och vilade vid en källa. Det apokryfiska Matteusevangeliet¹ berättar att Josef där såg att Maria var sorgsen ena minuten och nästa minut strålande glad. Därför frågade han vad det berodde på och Maria svarade att det berodde på att hon såg framför sig två folk, ett som var glatt och ett som var sorgset. Med detta menade hon ett folk som glädde sig i Messias födelse och ett annat som vägrade att acceptera honom.

I samband med breddningen av Hebronvägen hösten 1992 råkade arbetsmaskiner delvis förstöra ett tidigare okänt mosaikgolv i närheten av klostret Mar Elias, ca 1 km söder om Jabal Abu Ghaneim/Har Homab. Arkeologer kallades till platsen och i överenskommelse med det Grekisk ortodoxa patriarkatet i Jerusalem, som äger marken, genomfördes två utgrävningssäsonger varav den sista avslutades förra året

Mosaikgolvet visade sig tillhöra en stor, unik bysantinsk kyrka (byggd under 400-talet) med tillhörande kloster och härbärg. Delar av murarna återanvändes under den arabiska, umayyadiska epoken och under medeltiden stod här antagligen ett vaktorn.

Kyrkans storlek och sofistikerade oktagonala planlösning vittnar om dess betydelse. Det 43 gånger 52 meter stora kyrkorummet består bland annat av en mosaikbelagd gångbana, eller *ambulatorium* (för pilgrimerna), som löper runt omkring en inre mosaik, också den formad som en oktagon. Mitt på detta golv - centrum av hela kyrkan - finns en sten, eller snarare en bit av berggrunden, ca 5 cm hög.

Enligt tidig kristen tradition är detta platsen där den gravida Maria stannade till och vilade på väg till skattskrivningen i Betlehem. Kyrkan uppfördes runt stenen och tog sitt namn efter den, *kathisma* betyder "säte" på grekiska. De vackra mosaikgolven (se bild) består av olika geometriska

¹The Gospel of Pseudo-Matthew, The Ante-Nicene Fathers, The Writings of the Fathers down to A.D. 325, Vol VIII, sid 374

mönster, rutor med kors i, blomstermotiv, vinrankor, med mera. Av de två påträffade kapellen är hittills ett helt utgrävt, inklusive absiden som ligger i nordöst.

Den åttakantiga plantypen är känd bland annat från den samtida Maria-kyrkan uppe på Gerissim (samariernas heliga berg vid Nablus), kyrkan ("Petri hus") i Kapernaum och Klippdomen i Jerusalem. Frågan är hur långt tillbaks i tiden det går att belägga en pilgrimstradition förknippad med vilostenen. Spridda uppgifter kan tyda så tidigt som på 100-talet, men platsen förekommer varken i Egerias eller pilgrimen av Bordeauxs reseskildringar från 300-talets Palestina. Theodosius levnadstecknare omnämner en kyrka och ett kloster som *Palaion Kathisma*, "det gamla sätet". Andra källor talar om kyrkan tillägnad Maria Theotokos, "Gudaföderskan", byggd halvvägs mellan Jerusalem och Betlehem tack vare en frikostig donation från den välbärgade änkan Iqilia vid 400-talets mitt.

Enligt den armeniska liturgiska kalendern från ca 417-438/9 firades det varje år den 15 augusti en åminnelsegudstjänst för Maria Theotokos vid "den andra milen från Betlehem". Gudstjänsten bestod bland annat av Ps 132 med antifonen "Kom, Herre, till din viloplats...".

Vilket fall som helst är det arkeologiska fyndet av stort intresse och vi har fått ännu en plats att vallfärda till, platsen där Gudaföderskan vilade.

Mosaik från Marias viloplats

L99,

modern ekumenik och de ortodoxa kyrkorna

Den Ortodoxa kyrkan tror på vad Trosbekännelsen bekänner: ”Jag tror...på en enda, helig allmänlig och apostolisk kyrka”. Detta innebär att vi tror att det endast finns EN kyrka, som andra kristna grupper splittrat sig från genom tidernas lopp. Den första stora splittringen var på 400-talet då de så kallade Österländska kyrkorna bröt sig ur. Och den andra stora splittringen var en process från 800-talet till 1200-talet då den Romersk-katolska kyrkan bröt sig ur. Den Ortodoxa kyrkan tror vidare att Guds Nåd inte kan finnas utanför hennes gränser. Detta innebär att vi bestämt tillbakavisar den så kallade ”gren-teorin”, som menar att alla kyrkor och samfund är likt grenar i ett och samma träd, Kristi kropp. Denna sanning har vår systerkyrka, den Ryska Utlandskyrkan, valt att klargöra genom ett tillägg till *Synodikon* som läses upp på Ortodoxins söndag (den första söndagen i Stora Fastan):

Mot dem som attackerar Kristi Kyrka genom att lära ut att Kristi Kyrka är delad uti så kallade ”grenar” som skilja sig i lära och liv, eller att Kyrkan icke existerar synligen, utan kommer att formeras i framtiden då alla ”grenar” eller sekter eller samfund, och även religioner, kommer att förenas i en enda kropp; och som icke särskiljer Kyrkans prästerskap och Mysterier från heretikernas, utan säger att heretikernas dop och eukaristi är verkningsbart för frälsningen; därför, mot dem som medvetet har gemenskap med dessa tidigare namngivna heretiker, eller som pläderar, sprider ut eller försvarar deras heretiska ekumenism under täckmanteln broderlig kärlek eller den påstådda föreningen av separerade kristna, *Anathema!*”

Vidare förbjuder ortodox tradition och kanon bönegemenskap med andra än ortodoxt kristna. Som exempel kan vi ta den 45:e Apostoliska kanon som säger. ”Låt en biskop, präst eller diakon som bitt tillsammans med en heretiker, även om det kan låta oskyldigt, exkommuniceras”.

Då vi menar att vår moderkyrka, den Grekiska Statskyrkan, har trätt in på denna heretiska väg, ”gren-teorin” och bönegemenskap med heretiker i den ekumeniska rörelsen, kan vi och vill vi inte ha någon gemenskap med henne. Bytet till den nya kalendern och modernismens intåg i kyrkan - förkortade gudstjänster, präster utan rason och traditionellt långt skägg och hår - , är bara symptom på att sjukdomen angripit kyrkan. För att inte bli

besmittade av deras farliga tankemönstret måste vi, likt den Helige Theodoros Studiten agerade i en liknande situation (i den s.k. moechianska schismen¹), avskärma oss i kanoniskt lagligt motstånd mot det som håller på att ske. Därför kallar vi också vår synod för den Heliga Motståndssynoden, för att beskriva vårt existensberättigande. Som vi otaliga gånger har berättat om i *Ortodoxt kyrkoliv* sprider sig ekumenismens heresi likt löpeld i den ortodoxa kyrkan. De flesta ”officiella” företrädare för de ortodoxa lokalkyrkorna svävar idag på målet. Ur denna synvinkel vill vi informera om det, ur vår synvinkel, heretiska mötet som ägde rum under namnet L99 i Linköping augusti 1999.

L99 var en uppföljning av det allkristna riksmötet som ägde rum i Örebro för tio år sedan och som då samlade flera tusen personer. L99 samlade dock bara drygt 1500 personer under temat ”En hel del”. Redan det dubbeltydiga namnet gör det, som vi förklarat ovan, omöjligt för en ortodox kyrka att sända representation utan att kompromissa med ortodox tro. Enligt mötesagendan representerade dock mötet, vad ekumenerna kallar, ”de fyra kyrkofamiljerna -frikyrkliga, katolska, lutherska och ortodoxa”. I agendan läser vi vidare att den Finsk-ortodoxa kyrkan skulle representera och medverka i gemensamma gudstjänster. Vi ser också till vår förskräckelse att den Serbisk-ortodoxa kyrkan deltar och att till och med deras Biskop Dosithei (Motika) gläder ekumenerna med sin närvaro. Genom bilder (se nedan) kan vi också konstatera att det Ryska ärkestiftet och Moskva-patriarkaten hade prästerlig representation och deltog i processioner. Vi får ofta frågan om varför vi inte har någon gemenskap med den Serbisk-ortodoxa kyrkan och här har vi tyvärr vårt svar. De positiva och hoppningivande rapporter vi får från den Serbisk-ortodoxa kyrkan i Serbien, om upprop bland fromma munkar och nunnor att anta en formulering likt den Ryska Utlandskyrkan gjort i *Synodikon* på Ortodoxins söndag och gå ur alla ekumeniska organisationer, får tyvärr inget genomslag i Sverige, utan det verkar sorgligt nog vara det motsatta som gäller.

Två av gudstjänsterna under L99 vill vi kommentera:

På lördagskvällen hölls en märklig gudstjänst i och utanför Linköpings domkyrka. Den Österländska kyrkan, som kallar sig syrisk-ortodox, firade samtidigt med den Svenska kyrkan (lutherska) och frikyrkorna nattvards-

¹ Konflikten handlade om kejsar Konstantin VI:s andra äktenskap (795) som patriarkerna Tarasios och Nikoforos tolererade, men som Theodoros betraktade som äktenskapsbrott. Konflikten handlade om vad begreppet *oikonomia* (ofta *ekonomia*) d.v.s. åsidosättande av lagens bokstav till förmån för kyrkans bästa eller individens frälsning, innefattar.

Liturgisk procession från det tvivelaktiga stormötet i Linköping. Från vänster en präst från den österländska (syrisk-ortodoxa) kyrkan med sin ärkebiskop. Framför dem den serbisk-ortodoxe biskopen i Sverige Dositej (Motika) och framför honom Fader Mikael Sundkvist (Finsk-ortodoxa kyrkan), Fader Alexander Piskunov (Moskvapatriarkatet) och Arkimandrit Matias Norström (det Rysk-ortodoxa exarkatet till Konstantinopels patriarkat)

gudstjänst. Vissa partier firades gemensamt. Efter en gemensam procession så gick syrianerna, åtföljda av den katolske biskopen Anders Alborelius och den Serbisk-ortodoxe biskopen Dosithei, som gudstjänstdeltagare, in i Linköpings domkyrka för att påbörja nattvardsfirandet enligt S:t Jakobs liturgin, medan lutheranerna och de frikyrkliga firade nattvardens gudstjänst utanför domkyrkan. Fridshälsningen, enligt den västerländska mässan, utväxlades mellan syrisk ortodoxe ärkebiskopen och den kvinnliga biskopen av Stockholm tillhörande Svenska kyrkan, Karoline Krook. Man undrar om den syrisk-ortodoxa kyrkan någonsin förut har firat ”kvällsmässa” och hur man gjorde med fasta inför kommunion? Att den Serbisk-ortodoxa kyrkan ens är närvarande vid ett sådant spektakel är att förvånas över och att de tydligen inte har tänkt på hur det uppfattas.

Den avslutande ”ekumeniska” gudstjänsten är av särskilt intresse, då den t.o.m. sändes i TV. Gudstjänstordningen följde det protestantiska mönstret av varietéteater med en konfrancier (mötesledare). En stor ikon föreställande Jesu korsfästelse fanns till vänster om ”altaret”. Mötesledaren var

i detta fall den i ekumeniska sammanhang ökände svenske prästen Per Harling, som ofta ”gör” gudstjänster för kyrkornas världsråd (WCC). Efter en inledning sjöngs en kyrielitania i Taize anda. I en av verserna strålar den heretiska ”gren-teorin” fram: ”Förlåt oss Gud, och hjälp oss att inse att vi är lemmar i en och samma kropp”. Efter detta ägde en mycket märklig procession rum. För att manifesteras ”gren-teorins” enhet bars fyra skålar med vatten, en symbol för de fyra kyrkotraditionerna (frikyrkliga, katolska, lutherska och ortodoxa) in och blandades! Processionerna kom från de fyra vädersträcken anförda av en individ som dansade med en lång schal. Skålarerna bars av en kvinnlig baptistpastor, en katolsk franciskanermunk, en biskop i Svenska kyrkan och en österländsk (syrisk-ortodox) präst. Efter epistel, evangelium och trosbekännelse hölls vattnet upp i mindre skålar och gudstjänstdeltagarna bjöds fram att doppa fingrarna i och, citat, ”göra korstecknet eller vad som *känns rätt* för sin gudstjänstradition”. Sedan följde dans i trikåer till musikalen Jesus Christ Superstar och lite svängig gospel. Efter detta följde förbön mot de fyra vädersträcken, antagligen också en allusion till de fyra kyrkofamiljerna. Avlutningen utgjordes av en simultan välsignelse enligt den s.k. aronitiska välsignelsen, som Svenska kyrkan använder, av de fyra kyrkofamiljerna, som representerades av de samma som bar in skålarerna.

En mer tydlig manifestation av den s.k. ”gren-teorin” än den sistnämnda gudstjänsten kan nog inte uttänkas. Att de ortodoxa representanterna, den Serbisk-ortodoxa kyrkan, Moskvapatriarkatet, det Ryska ärkestiftet, den Finsk-ortodoxa kyrkan, inte konkret deltog är för det allmänna intrycket ointressant. Endast de initierade förstår varför de håller sig synligen borta. Ändå desto mer står de med skuld. Om man står som medarrangör för ett möte med ett sådant budskap kan man inte svära sig fri. Det finns ett ord-språk som heter *den som tiger, han samtycker*, efter påven Bonifatius VIII (död 1303) *qui tacet consentire videtur*, vilket torde vara synnerligen tillämpligt här. Det är ungefär som att befinna sig på ett tåg, som går norr ut, men hävda att man står still eller att man själv, genom att gå bakåt i vagnarna, är på väg söder ut. Endera färdas man med tåget och vad det innebär, eller endera får man kliva av.

ÖPPET BREV till den Ekumeniske patriarken Bartolomeos från Athos

Ett mycket viktigt öppet brev skickades till den Ekumeniske patriarken Bartolomeos från den Heliga Kommuniteten vid det Heliga Berget (Agion Oros), Athos, den 11/24 maj 1999. I brevet avslöjas noggrant den Ekumeniske patriarkens avvikelser från korrekt ortodox ecklesiologi (kyrkosyn), med hänsyn till den ekumeniska rörelsen och dess ”gren-teori” och bönegemenskap inom den samma. Brevet är mycket viktigt och oerhört uppmuntrande, då det på ett utmärkt sätt sammanfattar vår kritik av nykalendariker sagd av oss i ord och i skrift de senaste 20 åren. Emellertid måste vi göra två kommentarer till Athosfädernas kritik. För det första, så undrar vi varför Athos varit tyst i 20 år och nu kommit ut i elfte timmen, vi som har kämpat från den första. För det andra så skriver man: ”Saken har nu antagit tragiska proportioner när vi ser de mest fromma ortodoxt kristna lämna för schismatiska grupper, vilket orsakar kyrkans heliga kropp att blöda”. Vi undrar stillsamt när motstånd till heresi i den Ortodoxa kyrkan blev schism? Vi undrar också vidare om de ”mest fromma” dras till schism, så torde logiskt följa därav att de ”mindre fromma” är kvar i de s.k. officiella kyrkorna. Sedan när i den Ortodoxa kyrkan är fromhet och hängivenhet till en korrekt ortodox tro fel och andlig ljumhet och trofasthet till heresi rätt? Slutligen må man fundera över vilket väg förutom den vi valt, motstånd, fäderna från Athos skall välja om deras brev möts med döva öron i Konstantinopel, som våra ord gjort sedan 20 år tillbaka?

NY FÖRSAMLINGSKYRKA KLAR I ETNA

På aftonen till den Hl. Johannes Klimakos fest i Stora fastan 1997 firade Ärkebiskop Chrysostomos av Etna gudstjänst vid grundläggandet av en ny kyrka i Etna helgad till de Heliga Kyprianos och Justina. I oktober 1999 stod den färdig att tas i bruk. Församlingen betjänas för närvarande av Fader George Mavromatis, nunneklosterpräst vid Convent of St. Elizabeth the Grand Duchess of Russia. Under nästa år kommer dock en ny präst att få ansvar för församlingen nämligen Protopresbyter David Cownie,

känd för läsarna av Ortodoxt kyrkoliv genom hans och Presbyterer Julianas bok "Ledning till ett ortodoxt liv". Paret flyttar från Houston till Etna så snart det är möjligt.

Ny församlingskyrka i Etna

JORDBÄVNING I ATHEN och festdagen i Fili 1999

I början på september 1999 ägde en större jordbävning rum i Athén. Jordbävningens epicentrum var endast någon kilometer från Heliga Kyprianos och Justinas kloster i Fili, där vår metropolit och ytterligare två av vår synods biskopar residerar. Genom Guds försyn kom dock ingen i klostret till skada. Däremot skadades några av klostrets byggnader, bl.a. den stora kyrkan där den Gudomliga liturgin firas på söndagar. Enligt de rapporter vi fått så är skadorna på den stora kyrkan så allvarliga att man antagligen måste bygga en helt ny kyrka. I förorten Ano Liosia där många av klostrets andliga barn bor var de materiella skadorna stora. Två av vår synods präster blev bl.a. hemlösa. Vi vädjar därför till förbön för alla våra

troende som mist sina hem i den fruktansvärda katastrofen. Söndagen efter olyckan förrättades därför bön mot jordbävning efter den Gudomliga liturgin i Heliga Konstantin och Helena ortodoxa kyrka i Stockholm. Festdagen till de Heliga Kyprianos och Justina präglades av jordbävningen och fick därmed i år firas under speciella omständigheter under närvaro av vår synods biskopar. Den stora kyrkan kunde inte brukas och den stora skaran troende fick stå utomhus. Från Sverige representerade Fader Johannes Agiokyprianites och ytterligare fem församlingsbor.

STORT VATTENLÄCKAGE i Heliga Konstantin och Helena kyrka

I juni 1999 upptäcktes ett stort vattenläckage strax utanför Heliga Konstantin och Helena ortodoxa kyrka i Vårberg. På grund av ett byggnadsfel hade vibrationer från den närliggande tunnelbanan orsakat ett läckage i en vattenledning till kyrkan. Eftersom hela rörledningssystemet från kyrkan till Vårbergscentrum var tvunget att grävas upp beräknade experter kostnaden till minst 100.000. Då detta för vår lilla församlingen är en oerhörd summa skickade vi ut en vädjan till alla våra vänner och tillskyndare om gåvor. Detta hörsammades över alla våra förväntningar. På två veckor hade nästan 30.000 strömmat in. Efter det att vi fått slutsumman från grävfirman visade det sig att de inkomna gåvorna täcker alla våra utgifter. Vår bön var hörd! Därför känner vi nu en oerhörd tacksamhetsskuld till alla våra vänner. Det enda vi kan framföra till er alla som hjälpt till på ett förnämligt sätt är vårt innerliga tack.

BISKOP ANGELOS I JERUSALEM

En av vår synods biskopar Biskop Angelos av Salona ledde under juli månad 1999 en pilgrimsfärd med 42 andliga barn till det Heliga Landet. På den åttonde söndagen efter pingst celebrerade Biskop Angelos den hierarkiskt firade Gudomliga Liturgin i Hl. Maria Magdalena kyrkan på Olivberget tillsammans med den ansvarige för den Ryska missionen (Ryska Utlandskyrkan) i det Heliga Landet Fader Alexis (Biron) som tillika är kyrkoherde i Hl. Alexander Nevskij kyrkan i Köpenhamn. Fader Alexis är ursprungligen prästvigd av vår metropolit Kyprianos av Oropos och Fili och har tjänstgjort tillsammans med vår prästmunk Nectaros i Kanada.

Biskop Angelos koncelebrerande med Ryska Utlandskyrkan i Jersusalem

S:T HERMAN AV ALASKA BRÖDRASKAP i Platina, Kalifornien

V i har upprepade gånger fått frågan om klostret i Platina gått med i vår synod och vi vill därför fastslå att så inte är fallet. Fader Seraphim (Rose) grundade tillsammans med Fader Herman S:t Herman av Alaska brödraskap och började tillsammans en stor produktion av ortodox litteratur, till en stor del författad av Fader Seraphim. Klostret stod då under vår systerkyrka, den Ryska Utlandskyrkan. Efter Fader Seraphims hastiga och tragiska bortgång 1982 kom brödraskapets ledare Fader Herman att anklagas för omoraliskt leverne och kallades av den Ryska Utlandskyrkan till kanonisk domstol för att svara på anklagelserna. Istället för att besvara dem lämnade Fader Herman och brödraskapet den Ryska Utlandskyrkan och gick till en självständig biskop i Astoria (New York) vid namn Pangratios av Vasilopoulos, som oss veterligen inte stod i kommunion med någon. Under sommaren 1999 har vi fått veta att Metropolit Pangratios ställt sig under Ärkebiskop Maximos av Athén, som anser sig själv vara Ärkebiskop Auxentios¹ efterträdare (som insomade 1994) och som sådan ”den ende sanne gammalkalendariker kvar i världen” (sic). Som vi tidigare kommen-

¹ Ärkebiskop Auxentios var den tredje förste hierarken för den Sanna (gammalkalendariska) Grekisk-ortodoxa kyrkan. Han blev *primas* 1963 och ledde den gammalkalendariska kyrkan till splittringen 1979. Han avsattes 1985 av en av synoderna, men vägrade att acceptera detta, och ledde sin egen grupp tills han dog.

terat i Ortodoxt kyrkoliv tillbakavisar vi de s.k. extrema gammalkalendarikerna, som anser alla andra ortodoxa vara utan Nåd, och hoppas att Gud måtte leda dem tillbaka till en nykter och patristisk ecklesiologi. Följaktligen, p.g.a. tro och bekännelse, har vi ingen gemenskap överhuvudtaget med Ärkebiskop Maximos och hans synod, som nu tydligt också innefattar Metropolit Pangratios och därmed också S:t Hermans brödraskap. På samma sätt gör också våra systerkyrkor.

FORTSATT FÖRFÖLJELSE av gammalkalendariker i Grekland

Tyvärr fortsätter förföljelsen av gammalkalendariker i Grekland. Nykalendarikerna fortsätter att med alla medel försöka hålla konservativt ortodoxt troende isär. Fortfarande förnekas gammalkalendariker visum till det Heliga Berget, Athos. I sin iver att se till att gammalkalendariker inte träffas begärde Konstantinopels patriarkat 1994 att den Grekiska statskyrkan skulle framställa hos de civila myndigheterna i Grekland att ett möte med biskopar från de gammalkalendariska kyrkorna i Rumänien, Bulgarien och Ryssland (den Ryska Utlandskyrkan) ”med alla medel stoppades”. Den officiella begäran kom till vår kännedom genom konservativa präster i Grekland som blev upprörda över ett sådant förfarande.

Under 1999 har förföljelserna fortsatt. Först anklagades en av våra präster Arkimandrit Gregorios (Ioannou), *superior* vid Helige Kyprianos kloster i Pyrgos, ett *metochion* till de Heliga Kyprianos och Justina, Fili, av den Grekiska statskyrkans lokale metropolit Germanos, för att ”utge sig vara präst” därför att han är vigd till präst av vår Metropolit Kyprianos, som Metropolit Germanos karakteriserade som ”låtsas-biskop”. Arkimandrit Gregorios råddes av vår synods advokater att stämma Metropolit Germanos för förtal hos grekisk domstol, vilket han gjorde. Den Grekiska Statskyrkan svarade då med att anklaga vår metropolit genom civil domstol för att ”utge sig för att vara biskop”. Vår metropolit väntar nu på den tredje omgången i denna farsartade historia i grekisk domstol. Den första omgången sköts upp och den andra fick avbrytas p.g.a. bombhot (sic!). Under tiden har nu domen kommit i Arkimandrit Gregorios’ mål. Appellationsdomstolen i Patras har fastslagit följande: ” Arkimandrit Gregorios tillhör Kristi Ortodoxa kyrka, hållande den andra graden av prästadömet, som han mottagit genom kanonisk vigning av Metropolit Kyprianos, biskop av Oropos och Fili. Arkimandrit Gregorios tillhör den Sanna (gammalkalendariska) Gre-

kisk-ortodoxa kyrkan, som ur administrativ synvinkel är separerad från den Grekiska Statskyrkan, konstituerande en självständig religiös enhet... Arkimandrit Gregorios tillhör nyss nämnda gemenskap, i vilken han blev kanoniskt vigd till präst av Metropolit Kyprianos (Koutsoumpas), om vilken inga bevis förts fram som skulle indikera att han blivit berövad apostolisk succession.”

STATSKYRKOSYSTEMET I SVERIGE GÅR I GRAVEN

Efter reformationen på 1500-talet kom den lutherska kyrkan och staten att bli mycket förbundna med varandra. Istället för påven som kyrkans högste ledare kom kungen att få en framträdande roll, dock inte på samma sätt som furstarna i Tyskland. Det samspel mellan stat och kyrka som utspelade sig tog sin höjdpunkt under det kungliga enväldets tid i Sverige och genom kyrkolagen 1686. Den svenska lutherska kyrkan blev det svenska folkets kyrka och för den enskilde medborgaren fanns det ingen möjlighet att välja tro. En fullständig religionsfrihet i Sverige blev inte en verklighet förrän på 1950-talet och nu står vi inför det kanske sista och avgörande steget inför en partiell skilsmässa mellan stat och kyrka. Efter den 1 januari 2000 är Svenska kyrkan inte längre en statskyrka utan ett trossamfund som vilket som helst. Det märkliga är dock att staten ändock inte släpper fullständigt taget om den före detta statskyrkan. I lag fastslås nämligen vad hon skall bekänna och vilken geografisk spridning hon skall ha, vad nu staten egentligen har med dessa frågor av exklusivt intern natur att göra förstår inte vi. Det är inte heller så att Svenska kyrkan är gjord helt jämlik andra trossamfund verksamma i Sverige, utan hon får en speciallagstiftning från staten som är till hennes fördel. Tidigare har Svenska kyrkan tvångsanslutit sina medlemmar och vi har varit tvungna att göra våra troende observanta på att de utan att veta det kan vara medlemmar i en luthersk kyrka. Det kan dock inte skada att åter påpeka att de som är medlemmar, vare sig man vet det eller ej, den 31 december 1999 kommer att bli medlemmar i det nya trossamfundet. Om man av misstag skulle vara medlem måste en ortodox kristen omedelbart gå ur. Detta sker genom att man skriftligen begär det hos församlingsexpeditionen i den församling man bor. Ansökan skall dessutom vara undertecknad samt bevitnad av två personer. Svenska kyrkan kommer vidare att fortsätta att ha ansvar för begravningsväsendet i Sverige på statens uppdrag. Alla medborgare, oavsett tros-tillhörighet har rätt/skyldighet att begravas på kyrkogård eller allmän be-

gravningsplats. För detta kommer Svenska kyrkan ta ut en begravningsavgift från alla medborgare som betalar skatt. Avgiften kommer att vara procentuell. Svenska kyrkan kommer vidare att få stöd av staten för vård av kyrkobyggnader av kulturhistoriskt intresse, trots att det är Svenska kyrkan som äger och ansvarar för dem och det torde väl vara rimligt. För alla trossamfund erbjuds nu en registrering så att man ur juridisk synvinkel kan bli det man är fr.o.m. 1 januari 2000, nämligen ett trossamfund. Hittills har de flesta samfund varit föreningar eller stiftelser. För denna registrering kommer en avgift att tas ut. Trossamfund erbjuds sedan hjälp av skattemyndigheten att via skatten dra en kyrkoavgift, en medlemsavgift. Detta erbjudande kommer säkert större samfund att nappa på medan numerärt mindre kommer att tacka nej. Medlemsavgiften till Svenska kyrkan kommer förmodligen att ligga på ca 1500-2200 per år och medlem, beroende på hur stor inkomst man har. Detta kan ställas i relation till vissa ortodoxa kyrkor som har betydligt mindre. Ett exempel är Kristi Förklarings rysk-ortodoxa församling i Stockholm som har en medlemsavgift på 600 kr per medlem och år. Vi har som bekant en frivillig medlemsavgift för närvarande. När det gäller medlemskap så är det efter den 31 december 1999 omöjligt att vara medlem i två eller flera trossamfund om trossamfundet själva valt att ta upp kyrkoavgift via skattsedeln. Detta kommer säkert märkas hos de större frikyrkosamfundet där dubbelt medlemskap varit mycket vanligt, till den Svenska kyrkans nackdel¹. När det gäller statsbidrag till trossamfund kommer det även i fortsättningen att utgå. Vid fördelningen av statsbidragen skall det dock beaktas om trossamfundet fått hjälp med att ta upp medlemsavgift eller ej. En förutsättning för statsbidrag är att samfundet har egen livskraft. I detta menas bl.a. om trossamfundet nått en viss storlek i fråga om medlemmar eller betjänade. Med betjänad avses registrerad verifierbar medlem eller registrerad deltagare i verksamhet organiserad inom trossamfundet. Ett samfund bör som huvudregel betjäna minst 3000 personer eller ha motsvarande antal medlemmar. Ett trossamfund som inte har 3000 betjänade kan ändå få statsbidrag om man tillsammans med andra trossamfund inom samma samfundsfamilj bildar ett organ för samverkan om fördelning av statsbidrag. Under budgetåret 1998 utbetalade staten till

¹ Inom t.ex. Svenska missionsförbundet är sju av tio medlemmar också medlemmar av Svenska kyrkan. Svenska missionsförbundet räknar med att ca 30% av medlemmarna kommer att vilja få medlemsavgift dragen på skatten, d.v.s. 70% kommer att även i fortsättningen att betala dubbel medlemsavgift.

Ortodoxa och österländska trossamfund ca 6,44 miljoner i statsbidrag. Vi fick som bekant inte ett öre i statsbidrag för vår verksamhet. Kristi Förklarings rysk-ortodoxa församling för att ta ett exempel redogör för att man har 230 medlemmar som betalar medlemsavgift, men anger att man betjänar 2500 personer och får p.g.a. det ett statsbidrag på 295.000 sek.

KATASTROFEN I KOSOVO FORTSÄTTER

Vi har tidigare rapporterat om konflikten i Kosovo, då i samband med Nato och FN:s ingripande. Ingripandet motiverades med att det fortgick ett folkmord på albaner i Kosovo, man beräknade att det kunde röra sig om 100.000 människor. Enligt *London Times* kommer nu FN:s observatörer att skriva ned siffran till ca 2000. Då kan man konstatera att Nato och FN:s intervention i Kosovo kostade fler serbiska civila liv än de 2000 albaner som dödats före ingripandet. Ingripandet har också fört med sig en ny flyktingvåg, denna gång av Serbisk-ortodoxa troende som flyr undan muslimska albanska extremister. Idag finns det ca 250.000 flyktingar i Serbien som är icke-albaner från Kosovo. Medan de fredsbevarande styrkorna ”tittar på” sker idag en massdestruktion av betydande ortodoxa kultplatser av antikristna terrorister. Givetvis kan ingen troende försvara det som skedde i Kosovo före ingripandet. Om så bara en alban hade mördats av serberna så vore det värdigt ett fördömande, men man kan undra med facit i hand om ingripandet i humanitetens namn har skapat någon bättre humanitet. Siffrorna får tala för sig själva:

2.500 civila serber dödade av Nato/FN.

Ytterligare 2.000 serber dödade av albaner efter KFOR styrkornas in- tagande av landet.

3.700 serber allvarligt skadade, med men för resten av livet.

250.000 icke-albanska flyktingar i Serbien.

Serbiens ekonomi och infra-struktur slagen i spillror.

Balkan har blivit en ekologisk katastrofzon.

Serbien är fortfarande under ekonomisk blockad.

Ingen sjukhushjälp tilläts för skadade av Nato bomber.

Fler än 70 kyrkor och kloster förstörda trots närvaro av 50.000 ”freds- bevarande” Nato soldater i Kosovo.

ÄNNU EN TRAGEDI I DEN RYSKA UTLANDSKYRKAN

I augusti 1999 drabbades vår systerkyrka, den Ryska Utlandskyrkan av ännu en tragedi. Barnhemmet för föräldralösa barn i Santiago de Chile förstördes genom en brand. Vi har ännu inte fått en klar bild av hur mycket som är förstört, men det viktigaste är att ingen kom till skada. Synoden skickade i september ut en *ukaz* som uppmanar alla församlingar världen över att ge den efterföljande söndagens kollekt till en återuppbyggnad av barnhemmet.

BIBEL 2000

Den 4/17 november överlämnade statsminister Göran Persson vid en ceremoni i riksdagen statens offentliga utredningar nr 100 1999, även kallad Bibeln. Efter 27 år och cirka 70 miljoner kronor har den statliga Bibelkommissionen och dess 253 medarbetare skapat den tredje, av staten, officiella översättningen av Bibeln till modern nutidssvenska. Denna gång, då Sverige inte längre är ett enhetssamhälle, heter det inte längre att översättningen är av "konungen gillad och stadsfäst". Däremot förklarad "officiell" av den agnostiska svenska staten, med vilken auktoritet de nu anser sig kunna göra det. De två tidigare översättningarna kom 1541 respektive 1917. Det går inte att underskatta den betydelse den första översättningen hade för Sverige och det svenska språket. Utan den första Bibeln på svenska 1541, så hade nog inte vårt språk sett ut som det gör.

Att förändra ordalydelsen i invanda texter möter alltid stort motstånd. Texter som man förknippar med starka minnen och känslor upplever många viktigt att man bevarar. Då man inte känner igen sig skapas förvirring, då texten inte längre obekymrat väcker de känslor den tidigare gjort. Någon har gjort iakttagelsen att den bästa översättningen alltid är den näst sista och här är det väl bara att konstatera att psykologiska faktorer spelar in. Man kan anta att det den nya Bibeln i många kretsar kommer röna stort motstånd. Då skall man dock komma ihåg den debatt som var i Sverige 1917, då den då "nya" Bibelöversättningen kom. Många ansåg då det horribelt att byta ut de då mer än 350 år gamla formuleringarna, samt att de "bibeltrogna" grupperna kraftigt kritiserade översättningen för dess parafraaserande och glättiga stil, som döljer det nytestamentliga språkets friskhet och kantlighet.

Ur den Ortodoxa kyrkans synvinkel har denna nya Bibel dock ringa betydelse. Vi kan givetvis gratulera översättarna till ett intressant arbete, som vi skattebetalare har varit med att finansiera. Man kan bara konstatera att Sverige säkert är det enda land i världen som tillsätter en statlig utredning för att översätta en kristen urkund. Dock bör vi vara medvetna om att ingen översättning kan vara objektiv. All översättning är en tolkning och tolkningen ligger i översättarens hand. Den nya Bibelöversättningen har liksom 1917 års Bibelkommission haft som grund idé att Bibeln borde kunna läsas och förstås på samma omedelbara sätt som om man läste ett stycke ur t.ex. Selma Lagerlövs arbeten. Mot denna bakgrund har man arbetat och skapat likt 1917 års Bibelkommission en parafraaserande översättning, som är avsedd att kunna läsas ungefär som en roman. Alla svårigheter är borttrollade. Vi menar istället tvärtom att all översättning av Bibeltext måste vara mer bokstavig än andra texter, eftersom själva ordalydelsen, med alla sina eventuella konstigheter, är bärare av gudomliga mysterier. De svårförstådda ställena bör få stå kvar som de är. De fastnar i minnet just genom sin svårförståddhet, och detta gör att man ofta går tillbaka till dem och tänker på dem. Tyvärr finns det få Bibelöversättningar som arbetat efter dessa principer, d.v.s. en översättning som delvis åsidosatt kraven på lättbegriplighet och idiomatisk svenska och istället prioriterat trohet mot

Olaus och Laurentius Petri överlämnar "All then Heligha Scriff på Swensko" till Gustav Vasa. Målningen finns i Uppsala domkyrka och är från 1800-talet. Observera att konstnären låter Martin Luther beskåda överlämnandet från sin tavla i bakgrunden.

det inspirerade ordet. Dessutom skulle man använda en stilistik och ett språk som skapar en sakral dialekt, där språkets avskildhet får vara såsom ett tecken på att man genom den vill skildra en annan och högre verklighet. En sådan översättning skulle givetvis kräva att översättarna vore andliga människor som arbetade i trohet mot fädernas förståelse av Skriften. Detta kan vi tyvärr inte säga om den nya Bibelöversättningen. Dessutom så är det ju den statliga Bibelkommissionens uppgift att vid sidan om översättningsarbetet utarbeta en kommentar till texten i form av en notapparat. Tydligt sett hann inte notapparaten till GT bli färdig till advent 2000 utan beräknas bli klar till år 2001. Vad vi har kunnat beskåda i notapparaten till NT gör att vi dock hyser ringa förhoppningar om att noterna till GT skall bli något annat än modern protestantisk historiekritik, därmed inte sagt att det nödvändigtvis skulle vara fel med en sådan notapparat för forskare i bibelvetenskap eller andra exegetiskt intresserade. Vi hade givetvis hellre sett kommentarer till hur fäderna utlagd versproblem. Förutom allt detta så delar inte den Ortodoxa kyrkan den Statliga Bibelkommissionens uppfattning om *vilken* text man bör översätta när det gäller GT. Den statliga Bibelkommissionen utgår från den hebreiska s.k. massoretiska texten¹ som finns i handskrifter från tidig medeltid, men viss hjälp av nya textfynd från Qumran, som är från ca 70 efter Kristi födelse. Den Ortodoxa kyrkans normerande text är den grekiska översättningen av den i dag förlorade hebreiska grundtexten kallad Septuaginta (förkortad LXX). Där har vi kompletta handskrifter från 300 talet efter Kristus², d.v.s. nästan tusen år äldre än de hebreiska texterna den Statliga Bibelkommissionen utgått ifrån. Tyvärr har ingen hittills översatt Septuagintas text till svenska. I synnerhet skulle vi behöva Septuagintas Psaltare på svenska för liturgiskt bruk. Som alla vet är psaltaren en viktig del i den ortodoxa gudstjänsten. Verser används därur som skall ”slå

¹ I den gamla hebreiska texten fanns inga vokaler. De s.k. massoreterna vokaliserade den hebreiska texten och deras arbete var inte avslutat förrän på 1100 talet efter Kristus. Hur svårt deras arbete var kan demonstreras med följande två exempel. Försök förstå innehållet i 1 Mos 1:1 om vi tar bort alla vokaler: ”bgnlnsn skpde Gd hmml jrd”. Tänk vidare ut vad bokstavskombinationen ”nt” skulle kunna vara för ord. Det skulle kunna vara anta, anti, inte, inta, enat, ont, nita, nit, nöta, nota, not. Om man dessutom räknar med en dubblering kan det bli ännu flera: t.ex. natt, nytt, nått, natta, nytta, annat, unnat.

² T.ex. Codex Vaticanus, som är den äldsta av de s.k. pergamentmajuskelnerna, från början av 300-talet som innehåller större delen av LXX.

an” festens tema. Om man använder de nu existerande svenska översättningarna av den hebreiska masoretiska texten blir valet av vers ofta gåtfullt och obegripligt, samt i vissa fall t.o.m. missvisande och vilseledande. Särskilt tydligt blir det i Prokeimenon och Allelularion på fester till Gudafödorskans ära.

Avslutningsvis kan vi konstatera att det inte finns någon riktigt bra översättning till svenska av Bibeln för den Ortodoxa kyrkans bruk. Både 1917 och den nya Bibel 2000 är parafraiserande översättningar. Så till vida är de äldre översättningarna bättre. När det gäller NT så är den s.k. normalupplagan 1883 en av de bästa och när det gäller GT finns det ingen översättning av den normerande texten över huvud taget till svenska.

ÄRKEBISKOP CHRYSOSTOMOS AV ETNA TILL SVERIGE

Med välsignelse från Metropolitens Kyprianos av Oropos och Fili kommer Ärkebiskop Chrysostomos av Etna att besöka vår kyrka under några månader efter Theofania år 2000. Ärkebiskopen var här i Sverige en hösttermin 1987 som gästprofessor i patristik och religionspsykologi vid den Teologiska fakulteten vid Uppsala universitet. Ärkebiskopen har starka band till Sverige, då vår församling har skickat två lekmän som blivit nunnor under hans jurisdiktion, samt att en av våra präster är vigd under hans omorfion. Ärkebiskopen är mycket känd internationellt och har publicerat en stor skara böcker och artiklar om den Ortodoxa kyrkan, i synnerhet om den gammalkalendariska rörelsen och traditionell ortodox teologi. Vi tror och hoppas att hans vistelse här skall bli en stor välsignelse och tillgång för oss.

FESTDAGAR UNDER ÅR 2000

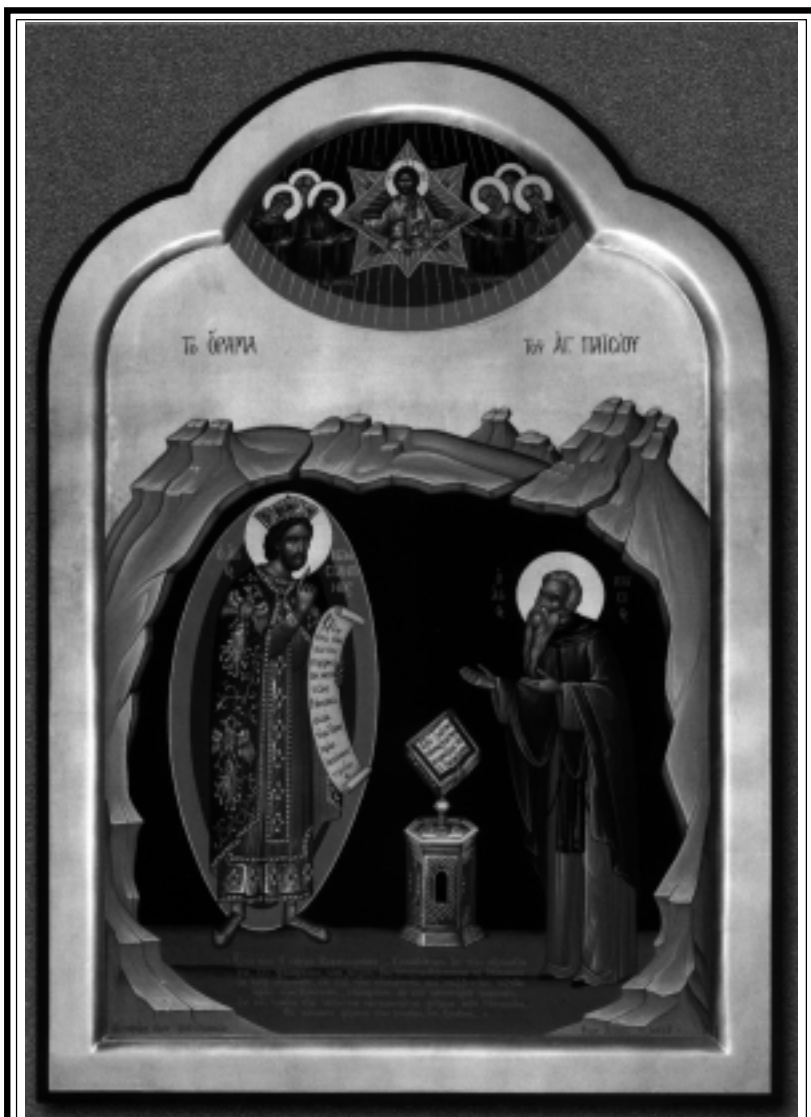
Observera att många fester infaller på svensk arbetsdag. Nyckeln till deltagande i festerna är planering. Tag redan nu Din almanacka och skriv in när festen infaller, så behöver det inte bli en överraskning.

Kristi omskärelse	1/14 jan (<i>fredag</i>)
Theofania	6/19 jan (<i>onsdag</i>)
Herrens möte	2/15 febr (<i>tisdag</i>)
Stora fastans begynnelse	28 febr/13 mars
Gudafödorskans bebådelse	25 mars/7april (<i>fredag</i>)
Påskdagen	17/30 april

Kristi himmelsfärd	26maj/8 juni (<i>torsdag</i>)
Pingstdagen	5/18 juni
Apostlafastans begynnelse	13/26 juni
Apostlarna Petrus och Paulus	29 juni/12 juli (<i>onsdag</i>)
Kristi förklaring	6/19 aug
Begynnelsen av fastan till	
Gudaföderskans avsomnande	1/14 aug
Gudaföderskans avsomnande	15/28 aug (<i>måndag</i>)
Kyrkligt nyår	1/14 sept (<i>tisdag</i>)
Gudaföderskans födelse	8/21 sept (<i>torsdag</i>)
Julfastans begynnelse	15/28 nov
Gudaföderskans intåg	21 nov/4 dec
Kristi födelse	25 dec/7 jan

Namnsdagsgåva till Ärkebiskop Chrysostomos av Etna 1999. Längst ned på ikonen återfinns munkklostret i Etna, Helige Gregorios Palamas. Runt Gudaföderskan står den Helige Auxentios, den Helige Johannes Chrysostomos, den Helige Akakios och den Helige Gregorios Palamas.

Namnsdagsgåva till Metropolit Kyprianos av Oropos och Fili 1999. Ikonen föreställer den Helige kejsar Konstantins uppenbarelse inför den Helige Paisios den Store, då han talade till honom om hur mycket större härlighet klosterfolket upplever i himmelen än vad han själv fått uppleva som aldrig levtt i kloster under sitt jordiska liv.